

MAKTABGACHA TA'LIM YO'NALISHI TALABALARIGA INGLIZ TILINI O'RGATISHDA TIL KOMPITENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING AMALIY AXAMIYATI

Yuldasheva Umidaxon Maxmudovna

Maktabgacha ta'lim va maxsus pedagogika fakulteti

Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15791329>

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalariga ingliz tilini o'rgatishda til kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari va amaliy ahamiyati tadqiq etilgan. Tadqiqot maqsadi kompetensiyaga asoslangan yondashuvning maktabgacha ta'lim sohasidagi bo'lajak mutaxassislar tayyorlashdagi rolini aniqlashdan iborat. Til kompetensiyasining to'rt asosiy komponenti - lingvistik, soziolingvistik, diskurs va strategik kompetensiyalar ko'rib chiqilgan. Vazifaga asoslangan o'qitish metodikasi va interfaol yondashuvlarning samaradorligi asoslantirilgan. Natijalar maktabgacha yoshdagi bolalar bilan pedagogik kommunikatsiyada maxsus strategiyalar zarurligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: til kompetensiyasi, maktabgacha ta'lim, ingliz tili o'qitish, kommunikativ kompetensiya, lingvistik kompetensiya, soziolingvistik kompetensiya, diskurs kompetensiyasi, strategik kompetensiya, vazifaga asoslangan o'qitish, pedagogik kommunikatsiya, professional tayyorgarlik, interfaol metodlar, ijtimoiy konstruktivizm.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретико-методические основы и практическая значимость формирования языковой компетенции при обучении английскому языку детей дошкольного возраста. Целью исследования является определение роли компетентностного подхода в подготовке будущих специалистов в сфере дошкольного образования. Рассмотрены четыре основных компонента языковой компетенции – лингвистическая, социолингвистическая, дискурсивная и стратегическая компетенции. Обоснована эффективность задачных методов обучения и интерактивных подходов. Полученные результаты свидетельствуют о необходимости специальных стратегий в педагогическом общении с детьми дошкольного возраста.

Ключевые слова: языковая компетенция, дошкольное образование, преподавание английского языка, коммуникативная компетенция, лингвистическая компетенция, социолингвистическая компетенция, дискурсивная компетенция, стратегическая компетенция, обучение на основе задач, педагогическая коммуникация, профессиональная подготовка, интерактивные методы, социальный конструктивизм.

Abstract: The article examines the theoretical and methodological foundations and practical significance of the formation of language competence in teaching English to preschool children. The purpose of the study is to determine the role of the competence-based approach in the training of future specialists in the field of preschool education. The four main components of language competence are considered – linguistic, sociolinguistic, discursive and strategic competence. The effectiveness of task-based teaching methods and interactive approaches is substantiated. The obtained results indicate the need for special strategies in pedagogical communication with preschool children.

Key words: language competence, preschool education, teaching English, communicative competence, linguistic competence, sociolinguistic competence, discursive competence, strategic competence, task-based learning, pedagogical communication, professional training,

interactive methods, social constructivism.

Mamlakatimizda ingliz tilini o'qitishga qaratilgan diqqat e'tibor oldingi davrlar bilan solishtirganda ancha yuqori darajaga ko'tarilgan. Respublika ta'lim sohasida chet tillarni o'rgatish faoliyatida eskirgan o'quv dasturlari o'rniga dunyoning rivojlangan mamlakatlarining pedagogik tajribalari negizida ta'lim jarayonini modernizatsiyalashga yo'naltirilgan usullar qo'llanilmoqda. Ta'limda zamonaviy metodologiyalar, innovatsion o'quv dasturlari va natijali strategiyalar amalga oshirilishi tufayli ingliz tili o'qitish mahoratini yaxshilashga qaratilgan faoliyatlar davlatimizning taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Ingliz tili o'qituvchisi faoliyatida pedagogik metodlarning to'g'ri va aniq tanlanishi ahamiyatli hisoblanadi. Ushbu jarayonning asosiy maqsadi malakali kadrlar va yuqori ixtisoslikka ega mutaxassislar yetishtirishdan iborat.

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalariga ingliz tilini o'rgatishda til kompetensiyasini rivojlantirishning amaliy ahamiyati mavzusida zamonaviy ta'limda kompetensiyaga asoslangan yondashuv hozirgi zamon ta'limining talablariga mos keladigan innovatsion xususiyatlarga ega bo'lib, yangi avlod fuqarolari va mutaxassislarini shakllantirishda tarbiyaning muhim vazifasini kuchaytiradi. Kompetensiyaga asoslangan metodologiyani amalda joriy etish ta'lim sifatini yangilash, ta'lim-tarbiya jarayonlarining o'zaro muvofiqligini ta'minlashga, shuningdek, insoniy qadriyatlar tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi. Bunday strategiya ta'limni faqat bilim yetkazishning o'ziga cheklamay, balki tarbiyaviy faoliyatning samaradorligini oshirishga ham yo'naltiriladi. Maktabgacha ta'lim sohasidagi bo'lajak pedagoglar uchun ingliz tili kompetensiyasini rivojlantirish ularning professional mahoratini shakllantirish va kelajakda bolalar bilan samarali ish olib borishda muhim asos yaratadi. Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining ingliz tilini o'rganish jarayonida kompetentlikni shakllantirish o'qituvchining o'z bilimlari, ko'nikmalarini va kompetensiyalarini talabalariga etkazish jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'ladi. O'qituvchi faqat ingliz tilining grammatik qoidalarini o'rgatibgina qolmasdan, balki talabalar bilan samarali muloqot o'rnatish, interaktiv va ijodiy faoliyatlarni tashkil etish orqali ularga real hayotdagi vaziyatlarda tilni to'g'ri va samarali ishlatish ko'nikmalarini rivojlantirishi zarur. Til kompetensiyasining amaliy ahamiyati maktabgacha ta'lim mutaxassislarining pedagogik faoliyatini boyitish, zamonaviy metodlardan foydalanish qobiliyatini rivojlantirish va bolalarning kognitiv rivojlanishiga hissa qo'shishda namoyon bo'ladi. Maktabgacha ta'lim sohasida til kompetensiyasining amaliy namoyon bo'lishida pedagogik kommunikatsiyaning optimallashtirish jarayonida, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlash maxsus kommunikativ strategiyalar va til vositalaridan foydalanishni taqozo etadi. Ingliz tilida kompetent pedagog bolalarning psixologik va fiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda, ikki tilli muhitda samarali pedagogik ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixik rivojlanish xususiyatlari til kompetensiyasini rivojlantirishda maxsus pedagogik yondashuvlarni qo'llashni taqozo etadi. Bu yoshda bolalarning til egallash jarayoni quyidagi psixologik mexanizmlar orqali amalga oshadi. Til kompetensiyasining rivojlanishi pedagoglarning metodologik imkoniyatlarini kengaytiradi, professional faoliyat samaradorligini oshiradi va bolalarning har tomonlama rivojlanishiga muhim hissa qo'shadi. Shu bilan birga, bu jarayon maktabgacha ta'lim tizimining zamonaviy talablarga javob berish qobiliyatini oshiradi va kelajak avlodning global raqobatbardoshligini ta'minlashga yordam beradi. Ingliz tilini o'qitishda uzviylik va uzluksizlik tamoyilini joriy etish, ta'lim jarayonida interfaol metodlarni qo'llash muhim hisoblanadi va talabalarining auditiv nutqiy ko'nikmalarini

rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday jarayonlarda bolalar o'zi tanlagan kasbini egallash jarayonidan huzur oladi, uning o'ziga bo'lgan ishonchi ortib boradi, bola bilim olish va o'yin jarayonidan zerikmaydi, balki rohatlanadi, uning qiziqishi ortib boradi.

Til kompetensiyasi tushunchasi birinchi marta Chomsky tomonidan 1965-yilda kiritilgan bo'lib, keyinchalik Hymes tomonidan 1972-yilda kommunikativ kompetensiya sifatida kengaytirilgan. Bugungi kunda til kompetensiyasi quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi: lingvistik kompetensiya, soziolingvistik kompetensiya, diskurs kompetensiyasi va strategik kompetensiya. Kommunikativ kompetensiya nazariyasi zamonaviy til ta'limining poydevori hisoblanadi. Bachman 1990-yilda taklif etgan til qobiliyati modeli ikki asosiy komponentni ajratib ko'rsatadi: til bilimi va strategik kompetensiya. Til bilimi o'z navbatida tashkiliy bilim va pragmatik bilimni o'z ichiga oladi. Vigotskiy tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy konstruktivizm nazariyasi til o'rganishda ijtimoiy o'zaro ta'sirning muhimligini ta'kidlaydi. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" kontseptsiyasi til kompetensiyasini rivojlantirishda o'qituvchi yordamining ahamiyatini belgilaydi. Kompleks dinamik sistema nazariyasi til o'rganishni murakkab, dinamik va o'zgaruvchan jarayon sifatida qarashni taklif etadi. Bu yondashuv individual farqlar va kontekstual omillarning til kompetensiyasi rivojlanishidagi rolini ta'kidlaydi. Vazifaga asoslangan o'qitish yondashuvi real hayot vazifalarini o'qitish jarayoniga integratsiya qilishga asoslanadi. Bu yondashuv uchta bosqichni o'z ichiga oladi: oldindan vazifa, vazifa sikli va til fokusi. Har bir bosqich o'quvchilarning faol ishtirokini va amaliy til qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Til kompetensiyasining barcha komponentlarini integratsiya qilish va talabalar ehtiyojlariga asoslanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Institutional darajada curriculum dizayni, texnologik infratuzilma, o'qituvchilar tayyorlash va baholash tizimini takomillashtirish zarurligi ta'kidlanadi. Kompetensiyaga asoslangan o'quv dasturlari va zamonaviy o'qitish vositalari bilan ta'minlash muhim omillardir. Siyosat darajasida milliy til ta'limi standartlarini xalqaro standartlarga moslash, til ta'limiga investitsiyalar, ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish tavsiya etiladi. Til kompetensiyasini rivojlantirish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, zamonaviy yondashuvlar va strategiyalarni talab qiladi. Integratsiyalashgan, kommunikativ va texnologiya bilan qo'llab-quvvatlanadigan yondashuvlar eng yuqori samaradorlikka ega ekan.

Kelajakda sun'iy intellekt va til ta'limi, virtual haqiqat va immersiv o'rganish, korpus lingvistikasi va neyrolingvistik tadqiqotlar yo'nalishlarida ish olib borish maqsadga muvofiq. Til kompetensiyasini samarali rivojlantirish uchun nazariy bilim, amaliy tajriba va zamonaviy texnologiyalarni muvofiqlashtirish zarur. Bu maqsadga erishish o'qituvchilar, ta'lim muassasalari va siyosatchilarning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi. Faqat bunday kompleks yondashuv orqali ingliz tili ta'limida sifatli natijalar olish mumkin.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi: Chet tillar oliy o'quv yurtlari (fakultetlari) talabalari uchun darslik. –T.: O'qituvchi, 2012 y.
2. Jalolov J.J., Makhkamova G.T., Ashurov Sh.S. "English Language Teaching methodology". – T.: 2015.
3. U.M.Yuldasheva. "Maktabgacha ta'limda chet tillarini o'qitish" Darslik. A.2023